

Beste NVAIR-leden,

Allereerst wenst het bestuur u een plezierige (voortzetting van de) vakantie toe. Misschien niet geheel vrijwillig in eigen land of dan toch in een tent over de grens?

Graag stuurt het bestuur u deze nieuwsbrief toe om het broodnodige contact met u te blijven onderhouden. Er is ook een urgente aanleiding voor deze nieuwsbrief. Het kabinet heeft een ontwerp-coronawet naar de Kamer gestuurd en voorziet een invoering in het najaar van 2020. Een eerder gestelde datum van 1 juli 2020 bleek niet haalbaar. Conform onze ledenraadpleging van afgelopen mei wordt van de NVAIR een alerte houding verwacht. U leest in deze nieuwsbrief een eerste reactie van NVAIR-voorzitter Rob van den Hoven van Genderen. Graag ook extra aandacht om bij te dragen aan de NVAIR-kennisbank (zie de oproep aan het einde van de nieuwsbrief).

Veel leesplezier!

Het NVAIR-bestuur

	<p>Zoomen in coronatijd Ook het bestuur heeft zijn werkwijze aangepast aan het coronatijdperk. De vergaderingen zijn bijvoorbeeld al Zoomend gehouden (zie foto).</p> <p>Agenda 10 september 2020 Zoom ledenbijeenkomst over risico's rond corona-apps en het gebruik van persoonlijke AI-data. Tijdstip: 15.00-17.00 uur. 26 oktober 2020 Ledenontvangst expositie (IM)POSSIBLE BODIES 30 november 2020 Najaarsbijeenkomst</p> <p><i>Speciale NVAIR-nieuwsflitsen zullen de leden informeren over programma, tijden, locatie en aanmelding conform coronarichtlijnen.</i></p>
--	--

In deze Nieuwsbrief:

- **P. 2 - Laat de nieuwe noodwet toch ruimte voor een corona app?**
Voorzitter NVAIR en hoogleraar AI & Law **Rob van den Hoven van Genderen** ziet een beeld opdoemen van een wet die toch ruimte biedt aan een zogenaamde corona app. En dat was toch niet de bedoeling gezien de heftige kritiek. → Een eerste reactie.
- **P. 3 - Het 100ste NVAIR-lid**
Het bestuur heeft onlangs studente **Maxime Bax** als 100ste lid van de NVAIR verwelkomd. De redactie vroeg haar zichzelf nader voor te stellen en kreeg ook een tip over een gedachte-experiment. **Een gedachte-experiment over het doortrekken van Quantum Computing naar het recht: wat moet op de schop en wat niet? Een issue voor de NVAIR!**
- **P. 4 - Houd rekening met nieuwe technologieën en publieke waarden**
Huub Domen, tech-advocaat Dohmen Advocaten en penningmeester NVAIR, nam recentelijk deel aan een verkennend onderzoek over de juridische aspecten van algoritmen die besluiten nemen. Als lid van de NVAIR deelt hij graag zijn ervaring met de lezers van deze nieuwsbrief.
- **P. 5 - Wat voor cyborgs willen we worden?**
Ine Gevers, artistiek leider van de stichting Niet Normaal en NVAIR-lid van het eerste uur, organiseert na Robot Love in 2018 opnieuw een spraakmakende expositie onder de titel **(IM)POSSIBLE BODIES**, in Den Bosch dit najaar. Met een speciale NVAIR-ledenontvangst op 25 oktober 2020.
- **P. 5 - De NVAIR-website als kennisbank**

“Laat de nieuwe noodwet via een achterdeur toch ruimte voor een corona app?”

Voorzitter NVAIR en hoogleraar AI & Law **Rob van den Hoven van Genderen** ziet een beeld opdoemen van een wet die toch ruimte biedt aan een zogenaamde corona app. En dat was toch niet de bedoeling gezien de heftige kritiek. → Een eerste reactie.

Gemeenten centraal, of toch weer meer bevoegdheden voor de veiligheidsregio's en de minister?

Op 13 juli 2020 heeft het kabinet het wetsvoorstel voor een Tijdelijke wet maatregelen covid-19 naar de Tweede Kamer gestuurd. Om onduidelijkheden te vermijden is de wet voorzien van een memorie van toelichting van 152 pagina's.

De 'wet' is ondergebracht in een tijdelijk nieuw hoofdstuk Va van de Wet publieke gezondheid (Wpg). De Wpg regelt onder meer de bestrijding van infectieziekten en biedt daarom volgens het kabinet de meest logische plek.

Deze wet is noodzakelijk omdat de bestaande noodverordeningen (ook op basis van de Wpg) naar hun aard (tijdelijke noodsituatie) niet te lang mogen duren en een inbreuk op de grondwettelijke rechten worden geacht. (1) Waar de beperkingen in de nieuwe wet de grondrechten raken, dienen proportionaliteit en noodzaak duidelijk te zijn (art. 58 b tweede lid). (2) Deze wet in formele zin heeft daarmee een democratisch gehalte dat bij ingrijpende maatregelen ter bestrijding van het virus in acht moet worden genomen. Het nieuwe hoofdstuk zou invulling geven aan de vereisten die de Grondwet en mensenrechtenverdragen aan dergelijke beperkingen stellen. Daaronder valt de grondwettelijke eis dat voor de beperking van grondrechten een specifieke grondslag wordt geboden in een wet in formele zin, inclusief de toetsing van de noodzaak en de proportionaliteit van mogelijke maatregelen. De voorgestelde regeling is niet bedoeld om meer bevoegdheden aan de minister te geven, maar om de grondrechten te beschermen en de bevoegdheden bij de veiligheidsregio's meer bij de gemeentes neer te leggen. Bij nader inzien blijkt echter dat die bevoegdheden vrij makkelijk weer bij de minister en de veiligheidsregio's komen te liggen. Daarnaast is er het gevaar dat het risico van verscheidenheid in maatregelen wordt vergroot.

Tijdelijk

Interessant is dat de wet tijdelijk is en vervalt als deze niet meer nodig is. Die tijdelijkheid is evenwel relatief: in principe voor zes maanden (artikel VIII), of eerder, of later. Dit moment wordt voorgelegd aan de Kamer. Hoofdstuk Va is ook van toepassing bij de directe dreiging van een epidemie (artikel 58b, eerste lid) en daaronder valt ook de reële kans op hernieuwde uitbraken. De wet geeft de uitwerking van maatregelen bij ministeriële regeling, zodat snel en variabel kan worden gehandeld in noodzakelijke op- en afschaling van maatregelen. De democratische garantie wordt gewaarborgd door de keuze voor gecontroleerde delegatie via

een voorhangprocedure (van 1 week), waarbij de ontwerpen van de ministeriële regelingen en de AMvB vooraf ter kennis van beide Kamers worden gebracht (artikelen 58c, tweede lid, en 58f, tweede lid). Overigens kan ook deze democratische garantie weer terzijde worden geschoven, indien directe maatregelen vereist zijn om verspreiding van het virus tegen te gaan. (3) Verder dient de minister maandelijks een met redenen omkleed overzicht aan de Kamer te zenden van de op basis van hoofdstuk Va geldende maatregelen (artikel 58t, eerste lid); behalve als daar geen tijd voor is.

Artikel 58s, vangnet, ruimte voor verplichte corona app?

Dit is een interessant en gevaarlijk artikel in het tijdelijk hoofdstuk, omdat het aan de minister de mogelijkheid biedt buiten wat in de voorgaande bepalingen is geregeld nadere maatregelen te nemen in een ministeriële regeling. Deze moet overigens (zo mogelijk!) wel binnen twee weken na plaatsing in de Staatscourant als voorstel van wet aan het parlement worden voorgelegd.

Dit geeft mogelijkheden op allerlei terreinen niet nader aangeduide maatregelen ter bestrijding van een corona-uitbraak te nemen. Dat zou via een achterdeur het verplicht stellen van een corona app kunnen zijn, hoewel deze mogelijkheid juist stuitte op weerstand van de Raad van State en de Autoriteit Persoonsgegevens. Verder kunnen algemeen verbindende voorschriften ter uitvoering worden opgedragen aan de voorzitter van de veiligheidsregio's en de burgemeesters, onder andere op het gebied van het leveren van data.

Artikel 58 T, verantwoording en informatievoorziening

Deze bepaling betreft twee kanten van het spectrum van afleggen van verantwoording en informatievoorziening. Enerzijds regelt art. 58 T de verplichting van de Minister tot het afleggen van verantwoording voor de genomen maatregelen en tot het (maandelijks) verder informeren van de Kamer over de stand van zaken wordt geïnformeerd (lid 1). Verder ligt hier ook de verplichting van de burgemeester de gemeenteraad te informeren over de genomen maatregelen (lid 4). Anderzijds regelt deze bepaling de verplichting van burgemeesters alle gegevens die de minister nodig heeft op grond van deze wet, (kosteloos) te verstrekken, evenals de wijze waarop die informatie moet worden vergaard (lid 2 en 3).

Deze laatste bepaling lijkt een vrijbrief voor de minister bij oplopen van een epidemie vergaande maatregelen

te nemen, zoals technologische dwangmiddelen voor het volgen en analyseren van persoonlijke bevolkingsdata.

Eerste indruk

Kortom, de “noodwet” heeft nogal wat ontsnappingsclausules voor de minister om de democratische controle te omzeilen. Daarbij is ook nog een vergaand gebruik van de persoonlijke informatie van de burger mogelijk, misschien zelfs door de verplichte invoering van een ‘track & trace’ app.

Noten

(1) Voorlichting over de grondwettelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen, 25 mei 2020

(W04.20.0139/I/Vo), § 11; Kamerstukken II 2019/20, 25295, nr. 234 (motie).

(2) Dit proportionaliteitsvereiste is nader uitgewerkt in de MvT. Het proportionaliteitsvereiste brengt mee dat daarbij rekening wordt gehouden met de consequenties van de beperkingen voor de cliënten en patiënten. Met het oog daarop bepaalt het wetsvoorstel dat de toegang niet wordt beperkt indien het belang van de volksgezondheid niet opweegt tegen de belangen van de cliënten en patiënten bij die toegang (artikel 58o, derde lid).

(3) MvT, Artikel 58c. Procedurevoorschriften ministeriële regelingen

Voor een geval waarin ook daarvoor geen tijd is omdat terstond intredende onaanvaardbare gevolgen in verband met de uitbraak van covid-19 noodzakelijk tot onverwijld vaststelling, biedt op dit moment artikel 1 van de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid de mogelijkheid om een voorhangprocedure buiten toepassing te laten.

Het 100ste NVAIR lid

Het bestuur heeft onlangs **Maxime Bax (foto)** verwelkomd als het 100ste lid van de NVAIR. Alle redenen stilletje te staan bij dit bijzondere feit. De redactie doet dit in de vorm van een vraaggesprek en heeft daartoe Maxime vijf vragen voorgelegd. Hier volgen haar antwoorden.

“Een gedachte-experiment over het doortrekken van Quantum Computing naar het recht: een issue voor de NVAIR! Wat moet op de schop en wat niet?”

Maxime, wil je jezelf voorstellen aan de lezers van de NVAIR Nieuwsbrief?

Hallo beste leden! Mijn naam is Maxime Bax en ik ben 22 jaar oud. Aankomend academisch jaar begin ik met de master Informatierecht aan de Universiteit van Amsterdam. Vlak voor de quarantaine heb ik stage gelopen bij de afdeling Information Technology van Benthem & Keulen, een Utrechts kantoor in advocatuur en notariaat. De mogelijkheden die AI en robotica bieden, vind ik fascinerend. Door de enorm rappe ontwikkelingen op die gebieden moet regelgeving in het leven geroepen worden die de tand des tijds kan weerstaan. Dat biedt uitdagingen!

Wat is de reden dat je je aangemeld hebt als student lid van de NVAIR?

Tijdens mijn bachelor zijn de onderwerpen hier en daar een keer voorbijgekomen. Het sprak me erg aan, maar in het curriculum werd er niet zoveel aandacht aan besteed als ik zou willen. Daarom dacht ik toen ik van de NVAIR hoorde: “Waarom niet?”.

Op welke wijze besteedt je opleiding aandacht aan actualiteiten rond corona?

De coronamaatregelen, zoals de beruchte app en de Rotterdamse camera auto's, dienden tijdens het vak Privacy in tijden van Big Data als uitstekende actuele casussen aan de hand waarvan privacyregelgeving inzichtelijk gemaakt werd. Vooral het belang van de wetgeving voor verschillende grondrechten werd pijnlijk duidelijk.

Aan welke onderwerpen zou volgens jou de NVAIR aandacht moeten besteden?

The Internet of Things en AIR in de financiële sector, omdat ik hier zelf nog weinig over weet. Daarnaast, hoewel het nog écht in de kinderschoenen staat: Quantum Computing. Als de knappe koppen bij de Googles van deze wereld quantum computers in de toekomst aan de praat kunnen krijgen, heeft dat enorme gevolgen voor wat men kan met AI en robots. Het lijkt me een interessant gedachte-experiment dit door te trekken naar het recht.

Heb je al een idee hoe je zelf actief kunt zijn binnen de NVAIR en NVAIR-Jong?

Het is op dit moment wat lastig, maar ik hoop waar mogelijk activiteiten bij te wonen. Ook lijkt het me leuk bij te dragen aan het blog.

11592653589793238462643383279502
19716939937510582097494459230781
52862089986280348253421170679821
36513282306647093844609550582231
35940812848111745028410270193852
55596446229489549303819644288109
55933446128475648233786783165271
30914564856692346034861045432664
33936072602491412737245870066063
38174881520920962829254091715364
39259036001133053054882046652138
59519415116094330572703657595919
32186117381932611793105118548074
37996274956735188575272489122793

“Houd rekening met nieuwe technologieën en publieke waarden”

Huub Domen, tech-advocaat Dohmen Advocaten en penningmeester NVAIR, nam recentelijk deel aan een verkennend onderzoek over de juridische aspecten van algoritmen die besluiten nemen. Als lid van de NVAIR deelt hij graag zijn ervaring met de lezers van deze nieuwsbrief.

Artificial intelligence, kunstmatige intelligentie

“AI zo’n bijna vijftig jaar combineer ik tech- en IT/IP- zaken met mijn werk als advocaat. Vooral AI (Artificiële Intelligentie, Kunstmatige Intelligentie), algoritmen en data zijn mijn specialismen. In dat kader mocht ik in 2019 deelnemen aan een expertmeeting, georganiseerd vanuit het onderzoek getiteld ‘Juridische aspecten van algoritmen die besluiten nemen. Een verkennend onderzoek’, dat het Montaigne Centrum voor Rechtstaat en Rechtspleging van de Universiteit Utrecht heeft uitgevoerd in opdracht van het WODC.

Het rapport is eind juni 2020 aan de Tweede Kamer aangeboden. Het staat ook op de website van het WODC. Ook de Universiteit Utrecht besteedt er op uu.nl aandacht aan. In het najaar 2020 zal het rapport ook bij Boom Juridisch uitkomen in de Montaignereeks.

Inzake belangenafweging, risico’s en kansen

Ik licht enkele conclusies eruit wat betreft de juridische / reguleringsaspecten. Belangrijk is dat de eventuele regulering van algoritmen vraagt om een integrale (beleids)afweging. Daarbij wordt geïdentificeerd welke van de relevante kansen en risico’s voor publieke waarden en belangen zich voordoen en of het – in het licht van de behoeften, normen, waarden, belangen en context in een specifiek domein – mogelijk is om de risico’s te verkleinen of te vermijden. Natuurlijk dienen de kansen wel de mogelijkheid te krijgen gerealiseerd te worden. Die weging van kansen en risico’s en het vinden van de balans daartussen is uiteindelijk een politiek en beleidsmatig proces.

Wetgeving en verantwoorde innovatie

Het juridisch kader dat daarvan het resultaat is, normeert en stuurt of en hoe algoritmen worden ingezet en heeft zo ook invloed op de mate waarin kansen en risico’s worden gerealiseerd of vermeden. Het is daarom van belang dat regelgeving zo wordt geformuleerd dat verantwoorde innovatie op het gebied van algoritmische besluitvorming mogelijk is.

Vorbij bestaande technologieën

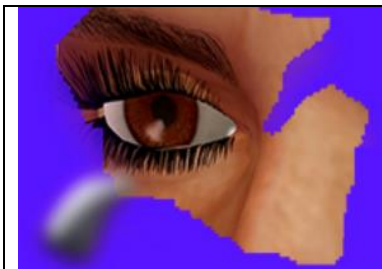
In het bijzonder moet worden voorkomen dat normen te veel worden toegespitst op reeds bestaande technologieën – techniekonafhankelijk dus – en geen ruimte voor nieuwe ontwikkelingen laten. Dergelijke regelgeving biedt namelijk enkel rechtszekerheid en bescherming, zolang de opgestelde regels de specifieke technologie ook daadwerkelijk reguleren. Als de technologieën zich ontwikkelen, bestaat de mogelijkheid dat de bestaande regels niet meer actueel zijn. De regelgeving biedt geen houvast meer, als nieuwe technologische ontwikkelingen zich voordoen.

Houd rekening met publieke waarden

Bovendien kan het gebruik van technologiespecifieke regelgeving het zicht op de onderliggende uitgangspunten en beginselen ontnemen, wat uiteindelijk de rechtsontwikkeling niet ten goede komt. De publieke waarden die de wetgever probeerde te waarborgen, komen dan door de snelle ontwikkeling van de technologie weer op het spel te staan.

Nu is het wachten wat de regering met dit rapport doet. Minister Dekker verwacht dat hij in het najaar van 2020 een kabinetsreactie kan sturen.

Wat voor cyborgs willen we worden?

Ine Gevers, artistiek leider van de stichting Niet Normaal en NVAIR-lid van het eerste uur, organiseert na RobotLove in 2018 opnieuw een spraakmakende expositie onder de titel (IM)POSSIBLE BODIES, in Den Bosch dit najaar. Met een speciale NVAIR-ledenontvangst op maandag 25 oktober 2020.

(tekst mede ontleend aan www.impossiblebodies.nl)

(IM)POSSIBLE BODIES is een interactieve virtuele expo experience over cyborgs, data en kunstmatige intelligentie. Een digitale ontdekkingsreis langs augmented realities met (ro)bots, 3D kunstwerken en custom made virtuele avatars die elkaar ontmoeten in een alomvattende, gedeelde zintuiglijke online-ervaring.

Bezoekers betreden het online festival via de laptop en een app, wekken kunstwerken tot leven, en zijn er zelfs onderdeel van. Behalve via het scherm zijn ook in de publieke ruimten van 's-Hertogenbosch fysieke installaties te vinden van 23 oktober tot 1 november 2020, in het kader van de Den Bosch Data Week.

(IM)POSSIBLE BODIES leidt je langs 3 routes door de wereld van de cyborgs, data en kunstmatige intelligentie.

Over cyborgs

Mensen en machines werken steeds meer samen en versmelten met elkaar. Denk aan de technologie die we aanwenden om beter te presteren, mooier te zijn of ons sterven uit te stellen. Botoxinjecties, chips onder de huid, drugs voor het lichaam en pillen voor het brein, protheses in en aan ons lichaam – ze maken ons tot cyborgs.

We leven in post-humane omgevingen. Onze wens voorbij fysieke en mentale grenzen te presteren en de dood te trotseren, met inzet van alle denkbare middelen, maakt ons tot cyborgs. Daarnaast is wat we eten, waar we ons bevinden, met wie/wat we interacteren, bepalend voor wie we zijn. Met onze smartphones zijn we immers vaak intiemer dan met de partners met wie we ons leven en werk delen. Face filters op social media hebben effect op onze gemoedstoestand en plastics in het milieu interacteren met onze microben en hormonen. En nu we steeds meer hybride zijn (fysiek en digitaal), leven we niet één maar meer levens.

Onze toekomst als cyborgs

VR-installaties en speculatieve ontwerpen tekenen scenario's uit voor onze toekomst als cyborg. Wat betekenen deze ontwikkelingen? Gaan we technologie inzetten om dichterbij elkaar te komen, tot een collectief bewustzijn te komen en empathie te ontwikkelen voor andere soorten met wie we co-existeren? Of laten we ons uit elkaar spelen door algoritmes toe te staan die ons tot data reduceren en complicerende relaties uit de weg te gaan. Vallen we ten prooi aan voorspelbaarheid, ofwel mensen die zich als robots gedragen, of kiezen we ervoor cyborgs te zijn die menselijke waarden herontdekken?

NVAIR-leden welkom op (IM)POSSIBLE BODIES

Op **maandag 26 oktober 2020** gaan de NVAIR-leden in 's-Hertogenbosch in gesprek met Ine Gevers over de expositie. Het volgende programma is in de maak: om **15.00 uur ontvangst**, bezoek aan de expositie, reflectie op de expositie, borrel (aangeboden door NVAIR), eenvoudige maaltijd, forumgesprek, einde om 21.30 uur (aantal deelnemers is beperkt). Organisatie: NVAIR-Tafel AIR en Kunst. Een speciale NVAIR Nieuwsflits informeert in september 2020 over aanmelding en kosten.

De NVAIR website als kennisbank

Het NVAIR-bestuur zet in op een website die de communicatie tussen de leden versterkt en een actieve functie vervult als kennisbank. Bijdragen van leden zijn bijzonder welkom. Recente bijdragen en recensies zijn te raadplegen onder 'Nieuws'. Ook een rubriek "Vacatures" is opgenomen op de website (*under construction*).

Contactgegevens

nvairsecretariaat@gmail.com

www.robotrecht nvair.nl

SAFE THE DATE!

NVAIR Zoom Aansprakelijkheid event

Donderdag 10 september 2020 van 15.00-17.00 uur

Een speciale Nieuwsflits wordt nog toegezonden